

індивідуальної культури мовлення, манери поведінки, норм професійної етики, на формування власного підходу до учнів.

Література

1. Боднар В.В. Формирование культуры педагогического труда студентов во внеаудиторной деятельности: педагогика высшей школы. Учебно-методическое пособие. – Тирасполь: БИО ПГУ, 2001. – 91 с.
2. Кондрашова Л.В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. – Киев: Высшая школа, 1988. – 160 с.
3. Кондрашова Л.В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы. – Кривой Рог: КГПУ. – 2007. – 213с.

І.А.Волощук

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ, ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ВМІНЬ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ

В статье рассматриваются формы методической работы как основные составляющие компоненты формирования готовности молодого учителя к инновационной деятельности.

The article presents the forms of methodical work as the main components of forming the readiness of the young teacher to the innovated activity.

Школа у всі часи була і залишається своєрідною моделлю, дзеркалом, яке відбиває життя і проблеми суспільства. Тому освіта сьогодні важливий чинник культури громадян, гарант їх соціальної стабільності і психологічної захищеності.

За останнє десятиріччя відбулися зміни в характері освіти, це її масовий характер, неперервність, як нова якість, орієнтація навчального процесу на особистість, та на активні засоби засвоєння нею способів пізнавальної діяльності. *

Національна доктрина розвитку освіти України визначила стратегію та пріоритетні шляхи і напрямки створення життєздатної системи навчання і виховання. Головними складовими цієї системи, як освітньої політики, проголошується компетентність і професіоналізм учителя.

Як же найкраще підготувати вчителя до цієї важливої місії? Як уникнути протиріччя між об'єктивною необхідністю спеціальної підготовки педагога, здатного ефективно і раціонально здійснювати

педагогічну діяльність і недостатньою розробленістю даної проблеми в сучасній освітній галузі?

Ми ще не знаємо, як навчити вчителя ефективно працювати і в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях вітчизняних науковців ще не визначають важливих критеріїв за якими характеризується успішний ефективний учитель.

Дослідження цієї проблеми упродовж часу, практичний досвід роботи допомогло педагогічній громаді усвідомити: треба перейти від розуміння учителя як особи, що подає навчальний матеріал, до розуміння вчителя як керівника навчального процесу, спеціаліста з розвинутими особистісними та адаптаційними якостями.

Таким чином, виникає потреба у виробленні педагогічних ідей іншого рівня, ідей, які можуть стати інтелектуальною основою для нової школи. Такою основою є гуманістична педагогіка, що розглядає освіту, як процес, в центрі якого знаходиться особистість.

Виокремлення самоцінності особистості, розвиток її самостійності у прийнятті рішень, планування власних дій, їх здійснення і контроль, створення умов для творчої самореалізації – все це визначає загальний підхід до сучасних інноваційних процесів у сфері освіти.

Л.Даниленко характеризує сучасний стан освіти в Україні як політику “інноваційного поштовху”, коли пріоритетні напрями науки і техніки, визначаються державою, яка володіє необхідними матеріальними ресурсами. В освіті України теж з’являються елементи інноваційності. Демонстрацією цього інноваційного поштовху є стратегічні орієнтири реформування загальної середньої освіти в Україні, окреслені в законах “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Національній доктрині розвитку освіти”, “Конституції 12 річної загальноосвітньої школи”.

Педагогічна інноватика, як нова галузь представлена в роботах М.Кларіна, Л.Даниленко, В.Загвязинського, А.Маркової, В.Сластьоніна, Н.Юсуфбекової. У працях цих дослідників розкриваються загальні особливості інноваційних явищ: існування нововведень як ідеальних наслідків діяльності особистості, цілісний характер інновацій, суттєва залежність інноваційних процесів від соціально-педагогічних ситуацій, складність передбачення результатів інноваційної діяльності.

Але досвід роботи засвідчує, що та кількість учителів, які намагаються використовувати у своїй діяльності інноваційний інструментарій, реалізують його емпіричним шляхом, методом проб і

помилки. Вони конструюють власну методику навчання, моделюють дидактичні засоби і средства навчання, складають опорні схеми, конспекти, демонстраційні таблиці, аркуші контролю, розробляють технологічні картки уроку. Однак ця діяльність не є раціональною і ефективною, бо щоб дійти до цього, вчителю потрібен довгий час адаптації і накопичення досвіду.

Необхідно створення загальної моделі навчання молодого спеціаліста, яка буде функціонувати в системі науково – методичної роботи навчального закладу.

За Ю.К.Бабанським, система методичної роботи у навчальному закладі є цілеспрямованою освітньою діяльністю керівників і педагогів в єдності з їх пізнавально – методичною і самоосвітньою діяльністю, ланкою неперервної освіти, що забезпечує безперервне вдосконалення теоретичної підготовки, професійної майстерності, розширення світогляду вчителів [1, с. 32].

Питанню підвищення педагогічної майстерності учителів в системі методичної роботи загальноосвітньої школи присвячені роботи Ю.К.Бабанського [1], П.І.Жерносека [4], І.А.Зязюна [6], Л.В.Кондрашової [8], О.Є Остапчук [9], В.Ф.Паламарчук [10], науковці розглядають методичну роботу в контексті інноваційного особистісно орієнтованого підходу до вчителя.

Аналіз робіт вказаних авторів свідчать, що науково – методична робота, як провідна форма підвищення фахового рівня спеціалістів педагогічної галузі, може забезпечити підтримання належної професійної “форми” як кожного з її учасників, так і педагогічного колективу в цілому, забезпечити адекватну реакцію на всі інноваційні процеси, що відбуваються в освіті і суспільстві.

Якісні зміни в набутому досвіді вчителя виражаються не лише через оперативне використання результатів експериментальної роботи вчителів – новаторів, а і моделювання на основі нових ідей власної педагогічної діяльності. Щоб усвідомити це, вчителю необхідно вдосконалити теоретичну і практичну підготовку, яка є одним із чинників розвитку компетентності та професійної майстерності.

Як підтверджує досвід, цілісна система методичної роботи, це процес не лише управління, а і самоуправління. Саме за таких умов вчитель набуває вмінь конструювати власну педагогічну діяльність, здійснювати її аналіз з метою виявлення перспектив на основі досягнень педагогічної науки і прогресивної практики.

Стратегічна функція управління методичною роботою напряму пов’язана з програмно – цільовим підходом. Пройти шлях від

вчителя – стажера до майстра дуже складно. Як здійснюється становлення майстерності і через які етапи професійного розвитку необхідно пройти молодому педагогу від вступу в професію до створення особистої методичної системи? Чи пов'язується професійний розвиток, інноваційне мислення з досвідом вчителя? Яку роль в розвитку молодого педагога відіграє система внутрішкільної методичної роботи?

На ці всі питання треба шукати відповіді керівникам закладу, для того щоб правильно відбудовувати стратегію професійного розвитку молодого педагога в системі внутрішкільної методичної роботи.

Форми, методи, засоби методичної роботи виступають комплексом способів, які забезпечують молодому вчителю оволодіння необхідними знаннями і вироблення відповідних умінь. Їх ефективність, на нашу думку, залежить від рівня включення вчителя в процес методичної діяльності, від його позиції в цьому процесі.

Усі заходи методичної роботи здійснюються в цих чи інших організаційних формах. Їх можна групувати за рівнями:

- засвоєності практикою: традиційні, інноваційні;
- диференціації: масові, групові, індивідуальні;
- спрямованості на кінцевий результат: теоретичні, науково-практичні, практичні;
- організації проведення: шкільні, районні, міські, обласні і т. д.

Більшість із форм методичної роботи є базовими і складають кілька груп. У науковій літературі їх поділяють на чотири групи.

Перша група – це методичні об'єднання, що розглядаються як постійно існуюча форма, що об'єднує, як правило, вчителів одного фаху. Практика їх роботи передбачає як загальні, так і диференційовані форми занять типу: творчих (динамічних) груп, лабораторій, шкіл педагогічної майстерності, шкіл передового педагогічного досвіду.

Друга група – організаційні форми, які об'єднують вчителів різних категорій на основі відповідної загальної проблеми педагогічної діяльності. Передусім, це різні види цільових семінарів: науково-методичні, психолого-педагогічні, що проводяться з метою ознайомлення педагогічних працівників з найновішими досягненнями науки та практики.

Третя група відрізняється масовістю організації. Їх основна функція – пропаганда на рівні ознайомлення з досягненнями наук у формі науково-теоретичних та науково-практичних конференцій.

Четверта група – індивідуальні форми методичної роботи, в яких реалізується адресна допомога вчителю в розвитку рівня його професійної компетентності: наставництво, консультації.

З індивідуальною діяльністю вчителя тісно пов'язана самоосвіта. Але вона не дає у повному обсязі результатів, якщо оптимально не пов'язується з практичними формами методичної діяльності. Досвід підтверджує, всі колективні форми підвищення кваліфікаційних вмінь не будуть мати ефективності без постійної і систематичної діяльності вчителя.

У масовій практиці організації методичної роботи сьогодні надають перевагу інноваційним формам методичної роботи. Це методичні виставки, панорами, методичні фестивалі, конкурси, творчі звіти, освітянські форуми, педагогічні вітальні, педагогічні ринги, паради освітянських зірок.

Суттєвим у цих заходах є не лише форма проведення, а й оптимальне поєднання традиційних і нетрадиційних методів роботи. Це – ділові та рольові ігри, тренінги, ігрове проектування та моделювання педагогічних ситуацій, дискусії та діалоги. Оптимальне поєднання індивідуальних, групових та колективних форм роботи з педагогічними кадрами використовують у Криворізькій педагогічній гімназії. Протягом останніх років тут накопичився досвід планування, підготовки і проведення методичних заходів у формі освітнього діалогу з захистом програм та проектів. За традиційною системою методичної роботи до аналізу і планування причетні більш керівний склад закладу. Вони планують і аналізують освітню політику в гімназії, формулюють і розробляють проблеми. Зазвичай, хто планує і аналізує, використовують знання для того, щоб визначити дії, які повинні виконувати прості вчителі. Цей поділ знань та діяльності – концептуальна практична проблема майже кожного закладу.

За інноваційним підходом до організації форм методичної роботи дослідження і аналіз виконують творчі групи вчителів. Вони використовують нові знання, щоб представити свій аналіз не лише у вигляді переконливих фактів, а як програму дій, необхідних для досягнення мети. У цій роботі перевага надається педагогічному аналізу, який краще реагує на зовнішні чинники у вирішенні даної проблеми. Ці програми і проекти презентуються у формі творчих моделей дослідницького характеру. В ході підготовки таких досліджень молоді вчителі оволодівають навиками інноваційних педагогічних вмінь: формулювання і постановка проблеми,

висовування та перевірка гіпотез, генерація ідей, підбір аргументів, співставлення думок, предметно-рольове моделювання.

На обговорення і захист таких творчих моделей у гімназії виносяться актуальні проблеми реформування, оновлення освітнього процесу, і в такому діалозі кожен вчитель є генератором і акумулятором інноваційних педагогічних ідей, визначає і конкретні шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу.

З метою професійного зростання молодого вчителя у межах дворічного стажування молодих спеціалістів у гімназії запроваджено "школа вчителя-початківця", головною метою якої є формування вчителя з ефективним мисленням, якісним мовленням, розвинутою комунікацією.

Форми роботи цієї школи організуються як спільна продуктивна діяльність молодих вчителів, вчителів-наставників, завучів-методистів. Найважливішим чинником, що визначає процесуально-діяльну готовність суб'єкта до діяльності є сформованість ним відповідних дій. Дія в психології розглядається як одиниця діяльності, як "довільна, навчальна, опосередкована активність, спрямована на досягнення усвідомленої мети. Вона має трикомпонентну структуру, до якої входять орієнтувальна, виконавча та контрольні складові. Орієнтувальна основа дії – це знання про результат дії та спосіб її виконання. Часто буває, що вчитель виконує дію, користуючись неповним складом орієнтувальної основи. При цьому орієнтири виділяються людиною шляхом "спроб і помилок". Процес формування дії на такий орієнтувальній основі іде повільно, з великою кількістю помилок.

Щоб ефективно та швидко засвоювалась орієнтувальна дія, людині необхідно уявити про результат і спосіб виконання дії, і при цьому їй повідомляється в готовому вигляді інформація, яка придатна для орієнтування при виконання дії лише в даному конкретному випадку. Саме цей принцип покладено в основу при підготовці та проведенні рольових тренінгів, під керівництвом вчителів-наставників, завучів-методистів, на яких молоді вчителі "моделюють" форми уроку, конструюють складні ситуації уроку, самостійно розробляють орієнтувальну основу дій для кожного конкретного випадку. За таких умов молодий учитель швидко і безпомилково засвоює способи і форми організації навчальної діяльності з учнями. У процесі опанування форм уроку молодий учитель вдосконалює свою майстерність в умовах максимально наближених до уроку.

Таким чином, однією з найважливіших умов підготовки молодого вчителя до інноваційної діяльності є створення у закладі цілісної системи методичної роботи. Загальною основою підготовки вчителя до впровадження інновацій є творча педагогічна діяльність. У підготовці вчителя до творчої діяльності велику роль відіграють: систематичний аналіз, дослідження, діалог та дискусія, моделювання форм педагогічної діяльності з використанням нововведень. Зазначимо, що механізм професійно-педагогічної підготовки реалізується через зміну дидактичних технологій, які стимулюють вчителя до внесення позитивних змін у розвивальне середовище закладу.

Література

1. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения. – М.: Знание, 1987. – 80с.
2. Даніленко Л.І. Управління інноваційної діяльністю. – К.:Логос, 1998. – 140с.
3. Ермола А.М. Технологія організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами: Навч. посібник. – Харків, 1999.
4. Жерносек І.П. Науково-методична робота в середніх загальноосвітніх навчальних закладах. – К.: ВІПОП, 2002.– 88с.
5. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. – М.: Педагогика, 1987. – 159с.
6. Зязюн І.А. Гуманітарна стратегія теорій і практики навчального процесу // Рідна школа. – 2000. – №8.
7. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике. – Москва – Рига.: Пед.центр. “Эксперимент”, 1998. – 176с.
8. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию. – М.: Прометей, 1990. – 158с.
9. Остапчук О.Є.Інноваційний розвиток педагогічних систем в умовах модернізації освіти //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 5-6.
10. Паламарчук В.Ф. Інноваційний процес в педагогіці. // Педагогічні інновації у сучасній школі. – К., 1994. – 8с.
11. Слостенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность.- М.: ИЧП “Издательство Магистр”, 1997. – 308 с.
12. Юсуфбекова Н .Р. Общин основы педагогической инноватики. Опыт разработки теории инновационных процессов в образовании. – М.: РСФСР, Педагогическое общество, Центральный Совет, АПН СССР НИИ теории и истории педагогики, 1991. – 91с.